

39 **שִׁנְיָה**, כאשר המעמד והמצב הרוחני של בני ישראל מוגדר כ'שניה' **נַעֲשֶׂה**
 40 בעקבות ה'שניה' של בני ישראל **שִׁנְיָה כְּכִיכּוֹל בְּ"מִלְכּוֹ שֶׁל**
 41 **עוֹלָם**. וכמו שכתוב⁵ בשייר השירים **אָנִי כִנסַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁנָה**,
 42 **וְאֵיתָא מוֹבָא בְּזִהְרָה⁶ בְּגִלוּתָא** בגלות, **דְּעַל-יְדֵי הַשִּׁנְיָה דִּישְׂרָאֵל**
 43 במובן הרוחני **בְּזִמְנַן הַגְּלוּתָא⁷**, **הֵם**
 44 **גּוֹרְמִים שִׁנְיָה כְּכִיכּוֹל**
 45 **לְמַעְלָה⁷**, כפי שיתבאר להלן.
 46 וְזֶהוּ הַטַּעַם הַפְּנִימִי לִכְךָ שֶׁ"בְּלִילָה
 47 **הַהוּא נִדְדָה שְׁנַת הַמְּלָךְ⁷** **הוּא**
 48 **עֵיקְרוֹ שֶׁל גַּס, לִילָה שֶׁהוּא זְמַן**
 49 **שֶׁל חוּשֵׁךְ, מִסְמַל אֵת זְמַן הַגְּלוּתָא⁸**,
 50 **שֶׁהוּא זְמַן שֶׁל שִׁנְיָה**
 51 **(לְמַעְלָה)** כי כשם שבלילה אור
 52 היום לא נראה, כך, כביכול, בזמן
 53 הגלות אין גילוי אלוקות בעולם ושורר
 54 העלם והסתר, וְזֶה הַטַּעַם לִכְךָ
 55 **שֶׁ"בְּלִילָה הַהוּא (גְּלוּת)**
 56 **נִדְדָה שְׁנַת הַמְּלָךְ, מִלְכּוֹ שֶׁל**
 57 **עוֹלָם⁸** **הוּא עֵיקְרוֹ שֶׁל גַּס** כי
 58 החל מ'הלילה ההוא' לא היה הייתה
 59 עוד 'שניה' למעלה, והמצב השתנה
 60 מהעלם והסתר לאור וגילוי.
 61 **וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לְבָאָר דִּיוִק**
 62 **לְשׁוֹן הַכְּתוּב "בְּלִילָה הַהוּא"**
 63 ולבאר את הטעם שלא נאמר בכתוב
 64 "בלילה" סתם, **"הוּא" לְשׁוֹן**
 65 **נִסְתָּר** גוף-שלישי, בשונה מלשון
 66 נוכח, 'אתה', גוף-ראשון, **מוֹרָה עַל**
 67 **הָעֵלָם (שְׁנֵי פְעָמִים הַסְתָּר,**
 68 **"לִילָה" וְ"הוּא" כְּלוּמַר, הַסְתָּר**
 69 **כְּפוֹל, כִּי שְׁנֵי הַלְשׁוֹנוֹת, "לִילָה"**
 70 **וְ"הוּא" מִסְמָלִים הָעֵלָם וְהַסְתָּר),**
 71 **שְׁנוּסָף עַל הַהָעֵלָם וְהַסְתָּר**
 72 **דְּגְלוּת (לִילָה) בְּכִלְל, כְּאִשֶּׁר בְּנֵי**
 73 **יִשְׂרָאֵל נִמְצְאִים בְּמִצַּב רּוּחָנִי יְרוּד**
 74 **וְכַתּוּבָא מוֹזֵה יֵשׁ גַּם הָעֵלָם וְהַסְתָּר**
 75 **לְמַעְלָה, כְּכִיכּוֹל, הִנֵּה אָז, בְּשַׁעַה**
 76 **שְׁבָה עוֹסֵק סִיפּוּר הַמִּגְלִיחָה, בִּימֵי**

1 נאמר במגילת אסתר, לאחר הסיפור אודות גזירת המן על היהודים:
 2 **בְּלִילָה הַהוּא נִדְדָה שְׁנַת הַמְּלָךְ¹, וְצָרִיף לְהִבְיִן, אוֹמְרוּ** מדוע
 3 נאמר במגילה **"בְּלִילָה הַהוּא", דְּלְכְּאוּרָה, גַּם כְּשֶׁהָיָה אוֹמֵר**
 4 **הַכְּתוּב "בְּלִילָה" סְתָם** מבלי להוסיף ולפרט שמדובר "בלילה ההוא".
 5 **הָיוּ יוֹדְעִים שֶׁקָּאִי** שהכוונה היא
 6 **עַל הַלִּילָה שֶׁבָּה הָיוּ**
 7 **הַמְּאוֹרְעוֹת הַכְּתוּבִים**
 8 **בְּפִסּוּקִים שֶׁלְפָנָיו** בסוף הפרק
 9 הקודם ולפניו?
 10 **וַיֵּשׁ לְבָאָר זֶה עַל-פִּי מַה**
 11 **שֶׁמְבִיא כְּבוֹד קְדוּשַׁת מוֹרֵי-**
 12 **וְחָמִי אֲדַמּוּ"ר** הרבי הרי"צ
 13 **בְּמִאֲמָרוֹ דְּבוּר-הַמַּתְחִיל** הפותח
 14 בפסוק זה, "בלילה ההוא נרדה שנת
 15 המלך" **זֶה², דְּאֵיתָא מוֹבָא**
 16 **בְּמִנְהַגֵּי מַהְרִי"ל³** רבי יעקב הלוי
 17 מולין-סגל, מגדולי חכמי אשכנז,
 18 **דְּמַ"בְּלִילָה הַהוּא** החל מפסוק
 19 זה **צָרִיף** הקורא את מגילת אסתר
 20 בפורים **לְהַגְבִּיחַ אֵת קוּלוֹ**
 21 **בְּקִרְיָתוֹ לְפִי שְׁנֵי עֵיקְרֵי**
 22 **הַגַּס** של הצלת היהודים מגזירת המן,
 23 כפי שזוכן מפשטות הכתובים שבגלל
 24 נודודי השנה שהיו לאחשוורוש קראו
 25 לפניו בספר הזיכרונות על הצלתו
 26 מבגתן ותרש על ידי מרדכי היהודי וזה
 27 הוביל בסופו של דבר לנס ההצלה
 28 מגזירת המן. **וּמְבָאָר** הרבי הרי"צ
 29 **בְּמִאֲמָר** את המשמעות הפנימית של
 30 עניין זה ש"בלילה ההוא נרדה שנת
 31 המלך" הוא עיקר הנס **עַל-פִּי מַה**
 32 **שֶׁכְּתוּב בְּ"יִלְקוּט"⁴** מדרש ילקוט
 33 שמעוני **דְּ"נִדְדָה שְׁנַת הַמְּלָךְ"**
 34 **זֶה "מִלְכּוֹ שֶׁל עוֹלָם" כְּלוּמַר,**
 35 **בְּלִילָה הַהוּא הָיָה מִצַּב שֶׁל "נְדוּדֵי**
 36 **שִׁנְיָה' לְמַעְלָה, אֲצֵל הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא**
 37 **כְּכִיכּוֹל, כְּפִי שֶׁמְשִׁיךְ וּמְבָאָר.**
 38 **דְּכִשְׂוִישְׂרָאֵל הֵם בְּמִצַּב שֶׁל**

**בס"ד. פורים (מאמר א),
ה'תשכ"ה***

1 **בְּלִילָה הַהוּא נִדְדָה שְׁנַת הַמְּלָךְ¹, וְצָרִיף**
 2 **לְהִבְיִן, אוֹמְרוֹ "בְּלִילָה הַהוּא",**
 3 **דְּלְכְּאוּרָה, גַּם כְּשֶׁהָיָה אוֹמֵר "בְּלִילָה" סְתָם** הָיוּ
 4 **יוֹדְעִים שֶׁקָּאִי עַל הַלִּילָה שֶׁבָּה הָיוּ הַמְּאוֹרְעוֹת**
 5 **הַכְּתוּבִים בְּפִסּוּקִים שֶׁלְפָנָיו. וַיֵּשׁ לְבָאָר זֶה**
 6 **עַל-פִּי מַה שֶׁמְבִיא כְּבוֹד קְדוּשַׁת מוֹרֵי-וְחָמִי**
 7 **אֲדַמּוּ"ר בְּמִאֲמָרוֹ דְּבוּר-הַמַּתְחִיל זֶה², דְּאֵיתָא**
 8 **בְּמִנְהַגֵּי מַהְרִי"ל³** דְּמַ"בְּלִילָה הַהוּא" צָרִיף
 9 **לְהַגְבִּיחַ אֵת קוּלוֹ בְּקִרְיָתוֹ לְפִי שְׁנֵי עֵיקְרֵי הַגַּס.**
 10 **וּמְבָאָר בְּמִאֲמָר עַל-פִּי מַה שֶׁכְּתוּב בְּ"יִלְקוּט"⁴**
 11 **דְּ"נִדְדָה שְׁנַת הַמְּלָךְ" זֶה "מִלְכּוֹ שֶׁל עוֹלָם".**
 12 **דְּכִשְׂוִישְׂרָאֵל הֵם בְּמִצַּב שֶׁל שִׁנְיָה, נַעֲשֶׂה שִׁנְיָה**
 13 **כְּכִיכּוֹל בְּ"מִלְכּוֹ שֶׁל עוֹלָם". וְכִמוֹ שֶׁכְּתוּב⁵ אָנִי**
 14 **יִשְׁנָה, וְאֵיתָא בְּזִהְרָה⁶ בְּגִלוּתָא, דְּעַל-יְדֵי הַשִּׁנְיָה**
 15 **דִּישְׂרָאֵל בְּזִמְנַן הַגְּלוּתָא⁷, הֵם גּוֹרְמִים שִׁנְיָה**
 16 **כְּכִיכּוֹל לְמַעְלָה⁷. וְזֶהוּ שֶׁ"בְּלִילָה הַהוּא נִדְדָה**
 17 **שְׁנַת הַמְּלָךְ" הוּא עֵיקְרוֹ שֶׁל גַּס, לִילָה הוּא זְמַן**
 18 **הַגְּלוּתָא⁸, שֶׁהוּא זְמַן שֶׁל שִׁנְיָה (לְמַעְלָה), וְזֶה**
 19 **שֶׁ"בְּלִילָה הַהוּא (גְּלוּת) נִדְדָה שְׁנַת הַמְּלָךְ, מִלְכּוֹ**
 20 **שֶׁל עוֹלָם" הוּא עֵיקְרוֹ שֶׁל גַּס.**
 21 **וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לְבָאָר דִּיוִק הַכְּתוּב "בְּלִילָה**
 22 **הַהוּא", "הוּא" לְשׁוֹן נִסְתָּר מוֹרָה**
 23 **עַל הָעֵלָם (שְׁנֵי פְעָמִים הַסְתָּר, "לִילָה" וְ"הוּא"),**
 24 **שְׁנוּסָף עַל הַהָעֵלָם וְהַסְתָּר דְּגְלוּת (לִילָה)**
 25 **בְּכִלְל, הִנֵּה אָז, בִּימֵי אַחְשׁוּרוּשׁ, הִנֵּה הַהָעֵלָם**

(* המאמר הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א ויצא לאור בקונטרס פורים - תש"נ. 1) אסתר ו, א. 2) דשנת ה'ש"ת (נדפס בסה"מ ה'ש"ת ע' 5 ואילך). והוא המאמר הראשון שאמרו בבואו לארה"ב בפעם השני. 3) הובא בד"מ או"ח סתר"צ ובמג"א שם סק"ז. 4) שמעוני עה"פ (ו, א - רמז תתנז קרוב לסופו. ושם בתחילתו: נדדה שנת מלכו של עולם). וראה גם תרגום עה"פ. 5) שה"ש ה, ב. 6) ח"ג צה, א (הובא בהמאמר דשנת ה'ש"ת ס"ד - סה"מ שם ע' 8). 7) להעיר, דב"אני ישנה שני פירושים. דלפי פשוטו קאי זה על ישראל [וכמובא גם במאמר הנ"ל שם שזהו מאמר כנס"י להקב"ה], וש"אני ישנה קאי על שכינתא בגלותא (תקו"ז תס"ט - קה, א). 8) זח"ג סז, ריש ע"ב. וראה גם בהנסמן בד"ה זה ה'תשד"מ הערה 16 (תורת מנחם - ספר המאמרים אדר ריש ע' פא). ובהמאמר דאדמו"ר האמצעי שבהערה 24 "ידוע שהגלות נק' לילה".

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 אַחְשָׁרוּשׁ, הִיָּה הַהֶעֱלֵם וְהִהֶסְתֵּר עוֹד יוֹתֵר, הֶסְתֵּר כְּפוּל.
 2 וְכַדָּאֵתָא כְּמוֹב בְּגִמְרָא⁹ אֶסְתֵּר מִן הַתּוֹרָה מְנַיִן, הִיכֵן מוֹפִיעָה
 3 אֶסְתֵּר בַּתּוֹרָה הַגְּמָרָא עוֹנָה שְׂהִיא רְמוּזָה בְּפִסּוּק וְאֶנְכִּי¹⁰ הֶסְתֵּר אֶסְתִּיר
 4 וּמְכַן שְׂבִאוּתָה שְׁעָה, בִּימֵי אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה, הִיָּה הֶסְתֵּר כְּפוּל, "הֶסְתֵּר אֶסְתִּיר".
 5 וְעַל-פִּי תוֹרַת ה'בְּעַל-שָׁם-
 6 טוֹב"¹¹ דְּפִירוּשׁ "הֶסְתֵּר
 7 אֶסְתִּיר" (שְׁתִּי פְעָמִים)
 8 שְׁהֶסְתֵּר הוּא מוֹסְתֵּר כְּלוּמֵר,
 9 אִין הַכוּוּנָה רַק לְהֶסְתֵּר כְּפוּל בְּמוֹכֵן שֶׁל
 10 הֶסְתֵּר גְּדוּל רַעְבָּה' יוֹתֵר, אַלָּא
 11 שְׁהֶסְתֵּר עֲצָמוּ נַעֲלָם וְנֶסְתֵּר (וְכַאֲשֶׁר
 12 הֶסְתֵּר עֲצָמוּ לֹא נֹרָאָה וְנִיכֵר זֶהוּ
 13 הַעֲלָם וְהֶסְתֵּר גְּדוּל בְּמִיּוּחַד, כְּאֲשֶׁר
 14 אֶפִּילוּ לֹא מְכִירִים בְּעוּבְדָה שְׁהַמְצָב לֹא
 15 רִצּוֹ) יֵשׁ לֹמְרֵי, שְׁכֵן הוּא גַם
 16 הַפִּירוּשׁ דְּ"בַלְיָלָה הֵהוּא",
 17 שִׁנּוּן הַמַּלְה 'הֵהוּא' (לְאַחַר הַמַּלְה
 18 'בַּלְיָלָה'), מוֹרָה עַל הֶסְתֵּר כְּפוּל,
 19 שְׁהַלְלָה הַהֶעֱלֵם וְהִהֶסְתֵּר דְּגָלוּת
 20 עֲצָמוּ הוּא בְּאוֹפֵן דְּ"הוּא" -
 21 הֶסְתֵּר, הִינְנֵי שְׁהַהֶעֱלֵם וְהִהֶסְתֵּר
 22 גְּדוּל וְחִמּוּר כָּל כֵּךְ שְׁאִין
 23 מְרַגְּשִׁים שְׁהַגָּלוּת הוּא לְיָלָה
 24 וְחֲשָׁף, כְּלִשׁוֹן הַנְּבִיא יִשְׁעִיהוּ
 25 שְׁמִים¹² חֲשָׁף לְאוּר טוֹעִים
 26 לְחִשׁוֹב שְׁהַחוּשׁ הוּא אוּר.
 27 וְהַפְּתוּב מְדִיק "בַּלְיָלָה הֵהוּא
 28 נְדָדָה שְׁנַת הַמְּלָךְ", לְהַדְּגִישׁ
 29 יוֹתֵר גּוֹדֵל וְתוֹקֵף¹³ הַגָּם
 30 וְכִלְשׁוֹן מְנַהֵג מֵהַר"ל שְׁהוּבָא לְעִיל
 31 שֶׁמִּכְּתוּב מִתְחִיל תּוֹקֵפוּ שֶׁל נֶס, כִּי כָּל
 32 שְׁהַהֶעֱלֵם וְהִהֶסְתֵּר שֶׁל ה'שִׁנְיָה' הִיָּה
 33 גְּדוּל יוֹתֵר, כֵּךְ כְּאֲשֶׁר ה'שִׁנְיָה' נִדְרָה
 34 הִיָּה זֶה חִידוּשׁ וְעִילוּי יוֹתֵר גְּדוּל וְיוֹתֵר
 35 מִיּוּחַד. דְּהֵגָם שְׁהַשִּׁנְיָה
 36 דִּישְׁרָאֵל אָז בִּימֵי אַחְשָׁרוּשׁ הִתְהַוְּהוּ שְׁינָה בְּתַכְלִית שִׁנְיָה עִמּוּקָה
 37 בִּיּוֹתֵר, הִינְנֵי מְצָב רִחוּנֵי יוֹדוּ וְנִחוּת מֵאֵד [נְעַל-דְּרָף הַמְּבַאָר בְּמִקּוֹם
 38 אַחֲרָי¹⁴ בְּחִסְדוֹת הַחִילּוּק הַהִבְדֵּל בֵּין שִׁנְיָה לְתַרְדְּמָה,
 39 שְׁהַיִּשְׁנִים וּבְשִׁנְתָם הֵם חוֹלְמִים חִלּוֹם יוֹדְעִים שְׁהַחֲלוּם אִינוּ אֵלָּא

(9) חולין קלט, ב. 10) וילך לא, יח. 11) הובאה בתולדות יעקב יוסף ר"פ בראשית. כתר שם טוב (הוצאת קה"ת תשנ"ט) בהוספות סי' מב. 12) לשון הכתוב - ישע"ה, ה. כ. 13) ראה מגילה (יט, א) דמבלילה ההוא הוא התחלת תוקפו של נס. וברד"ה חייב אינש תרפ"א (ה'תש"ח - סה"מ תרפ"א ס"ע קעט ואילך. ה'תש"ח ע' 107) מקשר זה עם מ"ש במנהגי מהרי"ל שזהו עיקר הנס. 14) סה"מ ה'תש"ב ע' 7. 15) דשנת ה'ש"ת סעיף ה' (סה"מ שם ע' 9). 16) ראה ד"ה זה ה'תשר"מ ס"ו (תורת מנחם - ספר המאמרים אדר ע' פה). וש"נ. 17) תהלים קכא, ד. 18) יל"ש שבעה ערה. 4.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 של הקדוש-ברוך-הוא, אזי הקדוש-ברוך-הוא מצידו 'לא ינום ולא ישן', כפי
2 שמובא ב'לקוט שמעוני' על פסוק זה, "בלילה ההוא נדדה שנת המלך, זה
3 מלכו של עולם. וכי שינה יש לפניו, אלא כשישראל חוטאין עושה עצמו
4 כישן, וכשעושים רצונו לא ינום ולא ישן". וְיִזְנוּן שִׁישְׁרָאֵל עֲמָדוֹ אַז
5 בימי אחרשוש וגזירת המן
6 בְּמִסִּירוֹת־נַפְשׁ בְּמִשְׁפָּחָ פֶּלֶא
7 הַשָּׁנָה, מֵהוּ הִנָּס, וַיִּתְרָה מְזָה
8 תוֹקֶף¹⁹ עֵיקֶר וְחוֹק הִנָּס, בְּזָה
9 שִׁ"נְדָדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ" והרי זה
10 דבר מוכן ומתבקש וסדר ההנהגה
11 הרגילה, ומדוע אם כן זה נחשב לנס?
12 גַּם צָרִיף לְהִבִּין, דְּפִירוּשׁ
13 "בְּלִילָהּ הַהוּא נִדְדָה שְׁנַת
14 הַמֶּלֶךְ" לְפִי פְּשׁוּטוֹ שְׁקָאֵי
15 הַשְׁכוּנָה הִיא עַל הַמֶּלֶךְ
16 אַחֲשׁוּרוּשׁ - הוּא, שֶׁהַדְּבָרִים
17 שְׁאָרְעוּ "בְּלִילָהּ הַהוּא" הֵם
18 גְּרָמוֹ שִׁ"נְדָדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ"²⁰
19 וכפי שאמרו חכמינו ז"ל (והובא
20 בפירושו רש"י על הכתוב) ששנתו של
21 אחרשוש נדדה מכך שהיה מוטרד
22 בעקבות העובדה שאסתר זימנה את
23 המן למשתה שתכננה לעשות למחרת.
24 וְעַל-פִּי הַיְדוּעַ שֶׁהַעֲנִינִים
25 דְּלִמְטָה מִשְׁתַּלְּשָׁלִים וְנוֹבְעִים
26 ובאים לעולם הזה מְעַנְּנִים כפי
27 שהוא לְמַעַלָּה²¹ ברוחניות, וכל מה
28 שקורה למטה הוא השתקפות של מה
29 שקורה למעלה, מוֹבָן, דְּכַמוּכָן
30 הוּא בְּנוֹגַע לְזָה שִׁ"נְדָדָה שְׁנַת
31 הַמֶּלֶךְ - מְלָכּוֹ שֶׁל עוֹלָם,
32 שֶׁהַעֲנִינֵן דְּ"בְּלִילָהּ הַהוּא"
33 המצב הרוחני של בני ישראל הוא
34 שְׁגָרָם לְהִיּוֹת "נִדְדָה שְׁנַת
35 הַמֶּלֶךְ" של הקדוש-ברוך-הוא. וְצָרִיף לְהִבִּין, כִּיצַד נִפְעַל הַדְּבַר, הָרִי
36 "לִילָהּ הַהוּא" מוֹרָה (פְּנוּזָר לְעֵיל סְעִיף א) עַל הַהֶעָלָם

וְהַהֶסְתֵּר וְגוֹדְלוֹ, הַיִּפְךָ הַעֲנִינֵן שִׁ"לִילָהּ הַהוּא"
מביא שִׁיְהִיָּה "נִדְדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ" - מְלָכּוֹ שֶׁל
עוֹלָם"²².

ג) וַיּוֹבֵן זֶה בְּהַקְדָּיִם הַמְּבֹאֵר בְּיִתּוֹרָה אֲוִר'
בְּדְרוּשֵׁי פּוּרִים²³, וּבְאֲרוֹפָה בְּדְרוּשׁ
אֲדָמוֹ"ר הָאֲמָצְעִי²⁴, דְּבִ"וֹס' (גִּילּוֹי) וּבְ"לִילָהּ'
הַעֲלָם), בְּכָל אֶחָד מֵהֶם, יֵשׁ שְׁנֵי הַעֲנִינִים
דְּגִילּוֹי וְהַעֲלָם. וְזֶהוּ שֶׁלְּפַעְמִים כְּתִיב "יּוֹם
הַזֶּה", דְּ"זָה" מוֹרָה עַל גִּילּוֹי²⁵, וְלְפַעְמִים כְּתִיב
"יּוֹם הַהוּא", דְּ"הוּא" מוֹרָה עַל הַעֲלָם (פְּנ"ל).
וְכֵן בְּלִילָהּ, לְפַעְמִים כְּתִיב "לִילָהּ הַזֶּה",
וְלְפַעְמִים כְּתִיב "לִילָהּ הַהוּא". וְנִקְוֶדֶת הַבְּאוּר
לִילָהּ הַזֶּה.

מאמרי החסידות

(19) בנוגע לכללות הנס, יש לומר, דמזה שגם לאחרי הנס דפורים היו בגלות [“אכתי עבדי אחרשוש אנן” (מגילה יד, א)], מוכח, שגם לאחרי שעמדו במס”ג היו עדיין במצב של שינה. אבל כיון שהשינה שהיתה אצלם כשעמדו במס”ג היתה שינה סתם ולא שינה בתכלית, הנס דנדדה שנת המלך אינו פלא כ”כ, ולמה נק’ תוקפו של נס* (20). ראה פירש”י עה”פ (מגילה טו, ב) “שם את לבו על שזימנה אסתר את המן גוי” (21). ראה תניא רפ”ג. (22) נוסף לזה שזוהו לכאורה היפך המבואר בהמאמר דלילה ההוא גורם (ע”פ סדר ההשתלשלות) שינה כביכול למעלה. (23) ד”ה ותוסף אסתר (צד, ד). (24) ד”ה והנה להבין ענין מ”ש ותוסף אסתר, פורים תקפ”ו (מאמרי אדהאמ”צ - נ”ך ס”ע טטו ואילך). (25) כמארו”ל “מראה באצבעו ואומר זה” - שמו”ר ספכ”ג. תענית בסופה ובפירש”י שם. וראה גם פירש”י עה”פ בשלח טו, ב.

(* גם אי”מ הדיק דבלילה ההוא.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הנוכרים), דְּהַחֲלִיּוֹק הַהִבְדֵּל בֵּין יוֹם וָלַיְלָה הוּא לְכָל לְרֹאשׁ בְּהֵם
2 עֲצָמָם, דְּיוֹם הוּא אֹר, וְלַיְלָה הוּא חֹשֶׁךְ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב²⁶
3 בְּמַעֲשֵׂה הַבְּרִיאָה וַיִּקְרָא אֱלֹקִים לְאֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה
4 ואכן מצד עצמם היום הוא אור וגילוי, והלילה הוא חושך והעלם, וְעוֹד
5 חִלּוּק בְּאוֹפֵן הַיּוֹם וְהַלַּיְלָה,
6 בצורה שבה הם פועלים את פועלתם
7 אִם הֵם פּוֹעֲלִים וְבֵאִים לְיַד בִּישׁוּי
8 בְּאוֹפֵן שֶׁל גִּילּוּי ("זֶה") או
9 שהם פועלים וּבֵאִים לְיַד בִּישׁוּי
10 בְּאוֹפֵן שֶׁל הָעֵלֶם ("הוּא").
11 דְּלִשׁוֹן "זֶה" בְּנוֹגֵעַ לְיוֹם
12 וְלַיְלָה, "הַיּוֹם הַזֶּה" וְ"הַלַּיְלָה הַזֶּה"
13 מוֹרָה עַל הַיּוֹם וְהַלַּיְלָה כְּמוֹ
14 שְׁנִמְשָׁכּוּ לְמִטָּה בְּגִילּוּי וְעֵינַיִם
15 וּפְעוּלָתָם נִרְאִים וְנוֹכְרִים בְּגִלּוּי,
16 וְלִשׁוֹן "הוּא" מוֹרָה עַל הַיּוֹם
17 וְהַלַּיְלָה כְּמוֹ שֶׁהֵם בְּעֲצָם מִצַּד
18 עֲצַם מֵהוּתָם (לְפָנָי שְׁנִמְשָׁכּוּ וַיִּרְדּוּ
19 וְהִתְגַּלּוּ לְמִטָּה בְּגִילּוּי), וְלִמְעַלָּה
20 יוֹתֵר - כְּמוֹ שֶׁהֵם הַמוֹשְׁגִים "יוֹם"
21 וְ"לַיְלָה" בְּשִׁרְשָׁם לְפָנָי שִׁירְדוּ
22 וְנִבְרְאוּ כְּמִצְיָאוֹת מוֹגֵדֵרֵת.
23 וְזֶהוּ הַטַּעַם הַפְּנִימִי לְכַן שֶׁבְּגִילּוֹת
24 דִּיצִיאַת מִצְרַיִם כְּתִיב²⁷ כְּתוּב
25 בְּתוֹרָה בְּעֲצָם הַיּוֹם הַזֶּה יֵצְאוּ
26 כָּל צְבָאוֹת הַיְיָ מֵאֶרֶץ
27 מִצְרַיִם, וְכַאֲן הַכְּתוּב מֵדִיִּק וְאוֹמֵר
28 "הַיּוֹם הַזֶּה", הַיּוֹם הַזֶּה הַזֶּה, וְכֵן
29 בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת (כְּמוֹ שֶׁהֵם
30 עֲכָשׁוֹ²⁸ בּוֹמֵן הַגְּלוּת) כְּתִיב²⁹
31 הַיּוֹם הַזֶּה ה' אֱלֹקֶיךָ מִצְוֶךָ
32 גו', וְגַם כַּאֲן הַכְּתוּב מֵדִיִּק וְאוֹמֵר
33 "בַּיּוֹם הַזֶּה", הַיּוֹם הַזֶּה הַזֶּה, וְכֵן
34 וּבְגִילּוֹת הַעֲתִידָה כְּתִיב³⁰
35 בְּנוֹבְאוֹת יִשְׁעֵיהוּ וְאָמַר בַּיּוֹם הַזֶּה
36 גו' וְכַאֲן הַכְּתוּב מֵדִיִּק וְאוֹמֵר שְׁלַעֲתִיד
37 לְבֹא תִהְיֶה הַתְּגָלוֹת שֶׁל "בַּיּוֹם הַזֶּה",
38 כִּי הַגִּילּוּי שֶׁהִנֵּה בְּגִילּוֹת
39 דִּיצִיאַת מִצְרַיִם וְכֵן עֵינַיִם שֶׁל
40 הַתּוֹרָה הַמִּצְוֹת כְּפִי שֶׁהוּא בּוֹמֵן הַגְּלוּת
41 שְׁנִמְשָׁךְ וַיִּוֹרֵד וּמִתְגַּלְּה לְמִטָּה וְנִיכָר בְּגִלּוּי, וְלִכֵּן נִאֵמַר בּוֹ "יוֹם הַזֶּה"
42 לִשׁוֹן אֹר וְגִילּוּי, וּבְגִילּוֹת הַעֲתִידָה יִהְיֶה גִילּוּי עֲצָם הָאֹר כְּמוֹ
43 שֶׁהוּא לְמַעַלָּה מֵהַמְשָׁכָה וְגִילּוּי וּבִדְרוֹךְ כָּלל הָעֲצָם בְּלִתִּי מִתְגַּלְּה

ומה שבא בגילוי הוא רק התפשטות והארה מהעצם ולא העצם עצמו, ולכן
נאמר על התגלות הוּו שתהיה לעתיד-לבוא "יוֹם הַהוּא" להורות
שמדובר על התגלות בחינה כוּו שמצד עצמה היא בעלם, למעלה מגילוי.
ד) וְעַל-דִּרְךָ-זֶה הוּא בְּנוֹגֵעַ לַלַּיְלָה, שבמובן הנעלה שלו אינו
מסמל חושך והעלם במובן השלילי
אלא את כְּחִינַת הַחֹשֶׁךְ
שֶׁלְמַעַלָּה מֵאֹר' העלם שלמעלה
מגילוי (והוא 'חושך' לא רק למעלה
מאור סתם, אלא לְמַעַלָּה גַם
מֵעֲצָם הָאֹר שֶׁגַם הוּא לא מתגלה,
כמבואר לעיל, אלא שבכל זאת עניינו
הוא עצם האור, ואילו 'לילה' שלמעלה
מאור וגילוי, נעלה גם מֵעֲצָם הָאֹר),
דְּהַחֹשֶׁךְ עֲצָמוֹ לְפָנָי שְׁנִמְשָׁךְ
בְּגִילּוּי לְמִטָּה שֶׁזֶה הוּא מִחֹשֶׁךְ
וּמַעֲלִים (וּמְכַלֵּשׁ שֶׁכְּמוֹ שֶׁהוּא
בְּשִׁרְשׁוֹ שֶׁזֶה בּוֹדֵאֵי אִינוּ מִתְגַּלְּה
בְּתוֹר לִילָה וְחֹשֶׁךְ) נִקְרָא "לַיְלָה"
הַהוּא", לִשׁוֹן הָעֵלֶם כִּי מִצְיָאוֹתוֹ לֹא
גְלוּיָהּ וְלֹא נִיכֹרֵת, וְכַאֲשֶׁר נִמְשָׁךְ
לְמִטָּה וְכַאֲשֶׁר בְּגִילּוּי כִּלְיָהּ וְהָעֵלֶם
נִקְרָא "לַיְלָה הַזֶּה" לִשׁוֹן גִּילּוּי
כִּי כַעַת לְאַחַר שְׁנִמְשָׁךְ וַיִּרְדּוּ וְהִתְגַּלְּה
לְמִטָּה מִצְיָאוֹתוֹ כִּלְיָהּ בְּרוּרָה וְנִיכֹרֵת.
אֲלֵא שֶׁבְּנוֹגֵעַ לַלַּיְלָה, "לַיְלָה"
הַהוּא" לְאַחַר שֶׁלִּילָה יִרְדּוּ וְהִתְגַּלְּה
בְּתוֹר מִצְיָאוֹת שֶׁל חֹשֶׁךְ וְהָעֵלֶם הוּא
לְמִטָּה בְּמִדְרֵיגָה מִ"לַיְלָה הַזֶּה"
וְלִילָה הַהוּא מִסְתִּיר וּמַעֲלִים יוֹתֵר
מִלִּילָה הַזֶּה, כְּפִי שְׁמִשְׁחֵךְ וּמִבְּאֵר.
דְּכִינּוֹן שֶׁהַחֹשֶׁךְ דְּלַיְלָה
שֶׁלְמַעַלָּה מֵאֹר', הוּא
הַשֶּׁרֵשׁ וְהַסְּפָה שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה
נִעֲשֶׂה הַחֹשֶׁךְ כְּפִשׁוּטוֹ, כְּלוֹמֵר,
אֲמַנֵּם 'לִילָה' בְּתוֹךְ הָעֵלֶם הוּא לְמַעַלָּה
מֵאֹר' כִּי אֵין הַכּוֹנוֹת לְהָעֵלֶם שֶׁל
הַסְּתֵר וְחֹשֶׁךְ אֵלֵא לְהָעֵלֶם שֶׁלְמַעַלָּה
מִגִּילּוּי שֶׁאֵין הַעֵינַיִם יְכוּלִים לְקוֹלְטוֹ
(בְּחִינַת שִׁיחַ מִדִּי נַעֲלִית בְּשִׁבְלֵי לְדֹרֵת
וְלִתְגָלוֹת עַל-דֶּרֶךְ הַמִּבְט בְּשִׁמֵשׁ שְׁלִמּוֹת שֶׁהוּא אֹר אֵךְ אֵין הַעֵינַיִם
מִסְנוֹלוֹת לְהַבִּיט בּוֹ) אֲבָל עִם זֹאת הָעֵלֶם הַנִּעֲלָה הַזֶּה הוּא הַשּׁוֹרֵשׁ וְהַמְקוֹר
וְהַסְּבִיב לְכַן שֶׁלְאַחַר יִירֵד וְהַשְׁתַּלְשֵׁלוֹת בְּחִינַת זו מְדַרְיָגוֹת רְבוֹת יִהְיֶה חֹשֶׁךְ
כְּפִשׁוּטוֹ, בְּמוֹבֵן הַשְּׁלִילִי שֶׁל הָעֵלֶם וְהַסְּתֵר, לְכַן הָעֵלֶם וְהַסְּתֵר

(26) בראשית א, ה. (27) בא יב, מא. (28) שהתורה דעכשיו היא הכל לגבי תורתו של משיח (קה"ר פ"א, ח. ועיין ג"כ שם פ"ב, א). ועד"ז במצוות, שהשלימות דקיום המצוות "כמצות רצונך" יהי' לע"ל (המשך וככה תרל"ז פ"ז ואילך. ובכ"מ). (29) תבוא כו, טז. (30) ישעי' כה, ט.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 (חֲשֹׁךְ כְּפִשׁוּטוֹ) שְׁנַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי הַמְּשַׁכֵּת עֲצָם חֲחֹשֶׁךְ
 2 (שְׁלֹמְעֵלָה) שכאמור לעיל נקרא, "לִילָה הַהוּא", חושך שנפעל
 3 כתוצאה מהמשכה והיירידה למטה של עצם החושך שלמעלה הוא חֲשֹׁךְ
 4 גְדוֹל יוֹתֵר מֵהַחֲשֹׁךְ וההסתר שְׁנַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי הַמְּשַׁכֵּת חֲחֹשֶׁךְ
 5 לא כפי שהוא בעצם אלא כְּמוֹ
 6 שְׁבֹא בְּהַמְּשָׁכָה, החושך הנקרא
 7 "לִילָה הַזֶּה". והטעם לכך
 8 שהחושך הנמשך מלילה הזה, הלילה
 9 כפי שהוא יורד ומתגלה למטה, אינו
 10 מסתיר במידה רבה כמו החושך
 11 וההסתר שמשתלשל ויורד מ'הלילה
 12 ההוא', הוא כיון ד'לִילָה הַזֶּה"
 13 הוא שְׁהִלְיָהּ הוא בְּאוֹפֶן
 14 ד'זֶה", מציאות גלויה וניכרת,
 15 שְׁנַרְגֵּשׁ בְּגִילּוּי [וְעַד לְגִילּוּי
 16 שְׁאִפְשֵׁר לְהִרְאוֹת בְּאֲצַבַּע
 17 לְזוֹמֵר "זֶה"³¹] שְׁהוּא לִילָה,
 18 וְ"לִילָה הַהוּא" הוא שְׁהִלְיָהּ
 19 הוא בְּאוֹפֶן דְּהִסְתָּר ("הוּא"),
 20 שְׁאִין נִרְגֵּשׁ שְׁהוּא לִילָה
 21 וכאשר מציאות הלילה לא נרגשת
 22 ואפילו אפשר לטעות ולחשוב שהוא
 23 יום, הרי זה, לאמיתו של דבר, חושך
 24 גדול ביותר, כפי שמוכח לעיל מתורת
 25 הבעל-שם-טוב שהעלם והסתר כפול
 26 הוא כאשר אפילו לא מכירים בכך שיש
 27 הסתר, ושמים חושך לאור.
 28 וּלְהַעֲרִי, דְּבִדְרוּשֵׁים הַנִּזְלֵ
 29 של אדמו"ר חזקן ואדמו"ר האמצעי
 30 מְבַאֵר הַעֲנֵן ד'לִילָה הַזֶּה"
 31 וְ"לִילָה הַהוּא" וההבדל ביניהם
 32 במשמעותו הרוחנית בְּאוֹפֶן אַחֵר.
 33 וכך מבואר במאמרים הנוכריים, דְּעֲנֵן
 34 "יוֹם" שענינו אור וגילוי הוּא
 35 שְׁשִׁינָה לאדם ובעולם רְאִיָּה
 36 בְּאֲלָקוֹת הבנה וקליטה טובה
 37 וברורה כמו ראייה מוחשית או עַל-כֹּל-פְּנִים לְכֹל הַפְּחוֹת הַשְּׂגָה הבנה
 38 שכלית בְּאֲלָקוֹת³², מֵה-שְׁאִין-כֵּן כְּשִׁינָה רַק אֲמוּנָה שהיא
 39 כוח יותר 'מקף' שנשאר יותר למעלה ולא חודר בפנימיות נפש האדם כמו
 40 הראייה המוחשית וההבנה השכלית נִקְרָא בְּשֵׁם "לִילָה" שענינו העלם.
- וְעֲנֵן "לִילָה הַזֶּה" הוּא
 האמונה ומורה שעם היותה דבר פחות נרגש ופחות פנימי מההבנה וההשגה
 ומורה שְׁהֲאֲמוּנָה היא בְּתוֹקֶף גְּדוֹל וּבְתַכְלִית הַהִתְאַמְּנוֹת
 והיהודי מאמין בה' באופן כזה שהאמונה שלו חזקה מאוד והוא בטוח
 ומאמין שזו האמת בצורה הכי
 המוחלטת ללא שום ספק וללא שום
 פקפוק, בְּדוּגְמַת הַהִתְאַמְּנוֹת
 דְּרְאִיָּה כשם שכאשר אדם רואה דבר
 כמו עינוי הוא בטוח לחלוטין בקיומו
 ללא שום ספק כלל.
 וְזֶהוּ הַפִּירוּשׁ הַפְּנִימִי בְּמֵה
 שְׁכַתוֹב³³ אודות הלילה של ט"ו
 ניסן, יום יציאת בני ישראל ממצרים,
 לִיל שִׁמְעוּרִים גו' הוּא הַלִּילָה
 הַזֶּה, והכתוב מדייק ואומר "הלילה
 הזה" להורות דְּהִגְלִיּוֹ שְׁהִיָּה אֶז
 (עליו נאמר "זֶה", לשון גילוי כמו
 "מראה באצבעו ואומר זה") לֹא הִיָּה
 בְּאוֹפֶן שְׁנַחְבֹּטֵל חֲשֹׁךְ הַלִּילָה,
 שְׁהִיָּה עֲדִין הִיּוּ בְּגִלּוֹת³⁴ ורק
 למחרת "בעצם היום הזה" יצאו
 ממצרים בפועל, ובכל זאת נאמר על
 מצבם באותה שעה של 'לילה' הלשון
 "זה", אֲלָא שְׁהֲאֲמוּנָה שְׁלֵהֶם
 אֶז באותו לילה הנקרא 'ליל שימורים'
 הִיָּתָה בְּנִדְאוֹת גְּמוּרָה,
 כְּהִנְדְּאִי דְּרְאִיָּה ולכן נאמר
 "הלילה הזה", כי מצד אחד זו אמונה
 ולא ראייה או הבנה והשגה וברוך כלל
 ההבנה והשגה וכל-ישכן הראייה היא
 עניין יותר נעלה ויותר פנימי מאשר
 האמונה, אבל באותו לילה האמונה
 היתה גדולה וחזקה מאד, ובוודאות
 כמו ראייה מוחשית ולכן אותו 'הלילה'
 נקרא 'זה'. [וּמְבַאֵר שֵׁם במאמרי
 החסידות הנוכריים, דְּזֶה שְׁהִגְיעוּ
 בני ישראל במצרים באותו הלילה לְבַחֲיַנַּת "לִילָה הַזֶּה" הוּא
 עַל-יְדֵי ההקדמה וההכנה של עֲבוֹדָתָם בְּמִצְרַיִם בְּחוֹמֵר וּבְלִבְנֵים
 עבודה שפעלה בהם זיכור והתעלות. וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוּא עֲכָשׁוּ בוֹמֵן
 הזה, שְׁבַכְדִּי שְׁהִיָּה "לִילָה הַזֶּה", שְׁגַם בְּזִמְן הַגְּלוּת הַנִּמְשָׁל

(31) נסמן לעיל הערה 25. 32) דזהו שזמן הבית נק' בשם יום, וזמן הגלות בשם לילה, כי בזמן הבית היו בעלי השגה גדולה, ובעלייתם לרגל היתה אצלם גם הראי' באלקות, ובזמן הגלות לא ישנה הראי' באלקות, וגם ההשגה היא בדוגמת כח המדמה שבשינה (תו"א וישב כט, ג), כמבואר בארוכה תורת מנחם - התועודיות חמ"ג ס"ע 186 ואילך. תורת מנחם - ספר המאמרים ניסן ס"ע קפט ואילך. וש"נ. 33) בא יב, מב. - הובא בתו"א ובמאמר אדמו"ר האמצעי שם. 34) ובפרט שלשון "לילה הזה" כתיב גם גבי אכילת הק"פ (בא שם, ח) שהי' קודם הצות, כשהיו עדיין בגלות ממש.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 ל'לילה' כיוון שהוא זמן שאין בו גילוי אלוקות יִהְיֶה בְּחִינַת "זָה"
 2 המורה על גילוי ותוקף וגם בזמן הזה תהיה אמונה בתוקף ובוודאות כמו
 3 התוקף והוודאות של הראייה, הוא על-יְדֵי הַעֲמַל וְהִיגִיעָה בַּעֲסַק
 4 הַתּוֹרָה, כפי שמוכח בוורה שהגיעה בלימוד התורה מרומזת בלשון הכתוב
 5 על עבודת הפרך שבני ישראל עבדו
 6 במצרים "בְּחֹמֶר" - דָּא זֶה
 7 קל-וְחֹמֶר אחת מ"ג המידות
 8 שהתורה נדרשת בהם, "וּבְלִבְנִים"
 9 - דָּא לְבוֹן הַלְכְתָּא³⁵ זֶה לִיבּוֹן
 10 ההלכה והגיעה הזו בתורה מוזכרת את
 11 האדם ומביאה אותו למצב של "לילה"
 12 הוה" כמבואר לעיל, וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה
 13 על-יְדֵי הַעֲמַל וְהִיגִיעָה
 14 בְּטָרְדוֹת הַפְּרִנְסָה ככתוב בתורה
 15 שלאחר חטא עץ הדעת גזר הקדוש-
 16 ברוך-הוא על אדם הראשון ועל כל בני
 17 האדם כדורות הבאים בְּזַעַת אֶפְיָךְ
 18 תֹּאכַל לָחֶם³⁶ וכדי להתפרנס צריך
 19 להתייגע ולהויע, וגם עמל ויגיעה זו
 20 מוזכרים את האדם ועושים אותו כלי
 21 יותר ראוי להתקרב לאלוקות ולהגיע
 22 לאמונה בה' בתוקף ובוודאות בזמן
 23 הגלות, וְכִמוֹ "לַיְלָה הַזֶּה"
 24 דִּיעִיאת מְצָרִים שכמבואר לעיל
 25 משמעותו שהגיעו לבחינת "זה"
 26 בעודם במצב של "לילה" שֶׁהִגִּיעוּ
 27 לְזֶה על-יְדֵי עֲבוֹדָתָם בְּחֹמֶר
 28 וּבְלִבְנִים, חוֹמֶר וּלְבָנִים
 29 כְּפִשׁוּטָם כך פועלים גם על-יְדֵי
 30 היגיעה ב'חומר' ובלבנים' בלימוד
 31 התורה וכן בטירות הפרנסה. וְזֶהוּ
 32 שְׁאֲמָרוּ³⁷ חכמינו ז"ל כֹּל
 33 הַמְקַבֵּל עָלָיו עוֹל תּוֹרָה
 34 מַעֲבִירִין מִמֶּנּוּ עוֹל דֶּרֶךְ
 35 אֲרָץ³⁸ מסלקים ממנו את טרדות
 36 הפרנסה וענייני העולם הזה וְכֹל
 37 הַפּוֹרֵק מִמֶּנּוּ מַעֲצָמוּ עוֹל תּוֹרָה
 38 נוֹתְנִין עָלָיו עוֹל דֶּרֶךְ אֲרָץ, כִּי
 39 גַם על-יְדֵי עוֹל דֶּרֶךְ אֲרָץ על טרדות הפרנסה, כמבואר לעיל,
 40 מְגִיעִים לְבַחֲיַנַּת "לַיְלָה הַזֶּה".
 41 וְעַל-פִּי פִירוּשׁ זֶה (שְׁבַדְרוּשִׁים הנזכרים לעיל) בְּ"לַיְלָה הַזֶּה",
 42 שֶׁיִּקְרוּ הוּא שְׁגַם בּוֹזֵן וּבִמְצַב שֶׁל "לַיְלָה" וְהַעֲלָם עַל אֱלוֹקוֹת יִשׂ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל

43 אמונה חזקה וודאית בה', 'הוה', צָרִיף לוֹמַר, דְּ"לַיְלָה הַהוּא" הוּא
 44 מַצַּב רוּחָנִי כֹזֵה שְׁחָסַר גַּם בְּוַדְאוֹת הָאֲמוּנָה כִּי בְנוֹסֵף לִכְךָ שֶׁהַמְצַב
 45 הוּא "לַיְלָה" וְהַעֲלָם, גַּם הָאֲמוּנָה הַיָּא לֹא בַחֲזוֹק וּבְתוֹקֵף אֵלָּא בִּמְצַב שֶׁל "הוּא"
 46 שְׁגַם הַמְלָה "הוּא" הַרְיָזָה בִּישׁוּי שֶׁל הַעֲלָם (כְּדוּמָה לִמְבוּאָר לַעִיל לַעֲנִיין
 47 'הַסְתַּר אֲסִתִּיר', הַסְתַּר כְּפוּל).
 48 וַיֵּשׁ לוֹמַר עוֹד פִּירוּשׁ מִלְכָּד
 49 הַפִּירוּשִׁים הַקּוּדְמִים בְּ"לַיְלָה
 50 הַזֶּה" וְ"לַיְלָה הַהוּא"
 51 וּמִשְׁמַעוֹת הַהַבְדֵּל בִּינֵיהֶם, שֶׁהִלְשׁוּן
 52 "זָה" וְ"הוּא" קָאִי עַל
 53 הַלַּיְלָה עֲצָמוּ. אִם הַלַּיְלָה הוּא
 54 בְּגִילּוֹי ("זָה") שְׁנַרְגָּשׁ וְנִיכָר
 55 בְּצוּרָה בּוֹרָה וְגוֹלְיָהּ שֶׁהוּא
 56 לַיְלָה, אוֹ שֶׁהִלְיָה הוּא
 57 בְּהֶסְתֵּר ("הוּא") שְׁאִין נַרְגָּשׁ
 58 שֶׁהוּא לַיְלָה וְאִפְשָׁר לַטּוֹת
 59 וְלַחֲשׁוֹב שֶׁאִין זֶה לַיְלָה וְהַעֲלָם].
 60 (ה) וַיּוֹבֵן זֶה הַפִּירוּשׁ הָאֲחֵרוֹן הַנּוֹכַח
 61 לַעִיל שֶׁ"לַיְלָה הוּהוּ" הוּא לַיְלָה שֶׁנִּיכָר
 62 וְנִרְגַּשׁ שֶׁהוּא לַיְלָה, וְ"לַיְלָה הַהוּא" הוּא
 63 לַיְלָה שֶׁלֹּא נִיכָר וְנִרְגַּשׁ שֶׁהוּא לַיְלָה
 64 על-פִּי הַמְבַאֵר בְּכַמָּה
 65 מְקוֹמוֹת³⁹ בַּחֲסִיּוֹת בְּפִירוּשׁ
 66 הַמְאָמָר⁴⁰ שֶׁמְקוּרָו בּוֹהֵר אֹרֶ-
 67 אִין-סוֹף לְמַעְלָה מְעַלָּה מֵהַעֲלָם
 68 וּמִתְעַלָּה עַד אִין קֶץ אִין גְּבוּל עַד
 69 הִיכֵן הוּא מִתְעַלָּם וּמִתְעַלָּה וְלְמַטָּה
 70 מְטָה וְכֵן הָאוֹר הָאֱלוֹקִי הָאִינְסוּפִי
 71 נִמְשָׁךְ וְיורֵד לְמַטָּה וּמִתְגַּלָּה עַד אִין
 72 תְּקִלִּית וְאִין סוֹף וּגְבוּל עַד הִיכֵן הוּא
 73 יורֵד וְנִמְשָׁךְ וּמִתְגַּלָּה, דְּלְמַטָּה מְטָה
 74 כּוֹי הוּא עֲנִינַן הַהִתְפַּשְׁטוֹת
 75 וְהִגִּילּוֹי דְאוֹר אִין-סוֹף שֶׁנִּמְשָׁךְ
 76 וְיורֵד וּמֵאִיר, שֶׁהוּא מִתְפַּשֵּׁט
 77 וּמִתְגַּלָּה עַד לְמַטָּה מְטָה,
 78 וְלְמַעְלָה מְעַלָּה כּוֹי הוּא עֲנִינַן
 79 הַהִתְעַלְמוֹת וְהִעֲלִיָּה שְׁבִאוֹר-
 80 אִין-סוֹף, שֶׁהוּא מִתְעַלָּה
 81 וּמִתְעַלָּם וּמַעֲלִים וּמַסְתִּיר אֵת עֲצָמוּ בְּהַעֲלָם אַחֵר הַעֲלָם לְאַחַר
 82 שֶׁמִּתְעַלָּם, חוֹר וּמִתְעַלָּם שׁוֹב וּבְעִילּוֹי אַחֵר עִילּוֹי, לְמַעְלָה מְעַלָּה
 83 עַד אִין סוֹף וְלֹא גְבוּל.
 84 וְהִנֵּה גַם הַעֲנִינַן דְּלְמַטָּה מְטָה כּוֹי כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּאוֹר-אִין-

(35) זהו ח"א כז, א. ח"ג קנג, א. תו"א ר"פ שמות. ובכ"מ. (36) בראשית ג, יט. (37) אבות פ"ג מ"ה. (38) באבות שם "עול מלכות ועול דרך ארץ". ובדרושים הנ"ל הובא רק "עול דרך ארץ". (39) המשך באתי לגני השי"ת פי"ג ואילך (סה"מ השי"ת ע' 133 ואילך). וראה ער"ז המשך תרס"ו ס"ע קפח ואילך. (40) ראה תקו"ז סוף תיקון נו (וראה שם תיקון יט - מ, ב). ז"ח יתרו לר, סע"ג.

בלילה ההוא נדדה שנת המלך

כא

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

44 גִּפְאָּ הוּא בְּחֵינַת גִּילוי שם מבואר בעצמותו ומהותו של
 45 הקדוש-ברוך-הוא בעצמו קיים גם כוח ההתפשטות וגם כוח העולם וכוח
 46 ההתפשטות הוא עניין הגילוי כפי שהוא בעצמותו גופא (ומזה נובע ונמשך
 47 עניין הארת והתגלות אור אין-סוף למטה מטה עד אין תכלית). **מֵה־שְׁאִינִי**
 48 **בְּן זֶה שְׂאוֹר־אֵין־סוֹף הוּא**
 49 **לְמַעַלְהָ מַעַלְהָ כו'** עד אין קץ
 50 הוּא עֵינִין כוה **שְׁגַם בְּעֲצֻמּוֹתוֹ**
 51 **אֵינוֹ בְּגֵדֵר גִּילוי** ומזה נובעת
 52 ונמשכת פעולת כוח זה להתעלות
 53 ולהתעלם.
 54 **וַיֵּשׁ לִזְמַר, שְׁהַשְׂרֵשׁ דְּשִׁנִּי**
 55 **הַעֲנִינִים ד'י'ום'**, שהם, כמבואר
 56 לעיל, **"יום ההוא"** התגלות
 57 מבחינת 'יום' שמצד עצמה היא
 58 למעלה מגילוי ולכן נקראת 'הוא',
 59 לשון נסתר והעלם ו**"יום הַזֶּה"**
 60 גילוי בחינת יום שענינה הוא אור
 61 וגילוי ולכן נקראת 'זה' לשון גילוי,
 62 **הוּא בְּעֵנִין דְּלְמַטָּה מְטָה כו'**
 63 שתי מבחינות של 'יום' מושרשות
 64 בבחינה זו באין-סוף שעליה נאמר
 65 **"למטה מטה עד אין תכלית"** היינו כוח
 66 ההתפשטות והתגלות. **שְׁהַגִּילוי**
 67 של האור האלוקי **בְּפוּעַל (לְאַחֲרֵי**
 68 **הַצְּמֻצִים** הארת 'אור הקר', כמבואר
 69 לעיל) **הוּא הַשְׂרֵשׁ ד'י'ום**
 70 **הַזֶּה** ומהתגלותו והארה בפועל
 71 (אף שהיא מצומצמת) בא ונמשך 'יום'
 72 הזה", אור וגילוי, **וְכַח הַגִּילוי**
 73 **דְּאוֹר־אֵין־סוֹף (לְפָנֵי**
 74 **הַצְּמֻצִים** שאמנם אינו מאיר
 75 בעולמות כי הוא למעלה מגילוי אבל
 76 מדובר על כוח הגילוי וההתפשטות) **הוּא הַשְׂרֵשׁ ד'י'ום הַהוּא** ממנו
 77 בא ונמשך האור שמצד עצמו הוא למעלה מגילוי. **וְהַשְׂרֵשׁ דְּלִילָה**
 78 התגלות מבחינה שלמעלה מגילוי לגמרי **(שְׁלִמְעָלָה גַם מ'י'ום**
 79 **הַהוּא** בחינת כוח הגילוי כפי שהיא לפני הצמצום ונעלית מלבוא בגילוי
 80 בפועל לנבראים) **הוּא בְּעֵנִין דְּלְמַעַלְהָ מַעַלְהָ כו'** הכוח האלוקי
 81 להתעלות ולהתעלם ללא גבול, עד אין קץ.
 82 **(ו) וְהַנְּהָ יָדוּעַ דְּבְצֻמְצוֹם** האור האלוקי אין-סוף שמצד עצמו הוא
 83 למעלה מלהיות נמשך ומתגלה לעולמות ונבראים **שְׁנֵי עֲנִינִים**. עניין אחר
 84 בצמצום הוא **זֶה שְׁהַצְּמֻצִים הוּא בְּשִׁבִיל הַגִּילוי** כלומר, אמנם
 85 פעולת הצמצום היא מיעוט האור והעלם הגילוי הבחתי מוגבל להארה מועטת
 86 ומצומצמת אבל הכוונה והמטרה של הצמצום היא בשביל הגילוי, כדי

1 **סוֹף הוּא בְּחֵינַת הָעֵלָם** כלומר, עצם ההארה והתגלות של האור
 2 האלוקי האינסופי היא בעצם תוצאה של העלם וצמצום של האור האינסופי
 3 והבלי גבול. **שְׁהַרִי כְּלָלוֹת** באופן כללי **הָאוֹר שְׁלִפְנֵי הַצְּמֻצִים**
 4 (המאפשר את ההתפשטות וההארה שלו, כי את האור עצמו כפי שהוא לפני
 5 הצמצום, העולמות לא יכולים לקבל)
 6 **והוא אור הפלול בעצמותו**⁴¹
 7 האור כפי שהוא כלול במהותו
 8 ועצמותו של הקדוש-ברוך-הוא בעצמו
 9 ואין לו שום מציאות ו'ציור' והגדרה
 10 בפני עצמו, **וְאוֹר הַכְּלוּל בְּמֵאוֹר**
 11 מקור האור הוא **לְמַעַלְהָ**
 12 **מְגִילוֹי**⁴². **וְזֶה שְׁהוּא** האור
 13 שכפי שהוא במקורו אינו שייך לגילוי
 14 **מִתְפַּשֵּׁט וּמִתְגַּלֶּה** ויורד ונמשך
 15 **עַד לְמַטָּה מְטָה, הַרִי הַגִּילוי**
 16 **שְׁנִמְשָׁף מִמְּנוֹ לְאַחֲרֵי**
 17 **הַצְּמֻצִים (אוֹר הַקֵּן** כמבואר
 18 בקבלה וחסידות שלאחר הצמצום
 19 הראשון בו אור אין-סוף 'הסתלק'
 20 ומנע מעצמו להאיר בלי גבול, חזר
 21 הקדוש-ברוך-הוא והאיר מהאין-סוף
 22 אור מצומצם הנמשל לקו דק והוא אור
 23 הקו שאמנם הוא הארה מאור אין-סוף
 24 שלפני הצמצום אבל מדובר בהארה
 25 מצומצמת, **וְאַפִּילוֹ אוֹר הַסּוֹכֵב**
 26 אור הנקרא 'סוכב כל עלמין' על שם
 27 שמאיר בכל העולמות בשווה כי הוא
 28 אור בלי גבול ולא אור מצומצם לפי
 29 ערך העולמות) **הוּא רַק הָאָרֶה**
 30 מועטת ומצומצמת **מֵהָאוֹר שְׁלִפְנֵי**
 31 **הַצְּמֻצִים** ולא האור אין-סוף עצמו
 32 ונמצא שלמעשה גם עניין ההמשכה
 33 של אור אין-סוף "למטה מטה עד אין קץ" הוא העלם על אור אין-סוף
 34 הבלי-גבול. **אַבְל מְכַל־מְקוֹם,** למרות שזהו אכן העלם **פִּינּוֹן דְּזֶה**
 35 **שְׂאוֹר־אֵין־סוֹף הוּא** נמשך ויורד ומאיר **לְמַטָּה מְטָה כו' הוּא**
 36 התגלות ופעולה של **כַּח הַהִתְפַּשְּׁטוֹת וְהַגִּילוי דְּאוֹר־אֵין־סוֹף,**
 37 **הַרִי גַם כְּמוֹ שְׁהוּא בְּשִׁרְשׁוֹ,** כפי שכוח זה הוא במקורו ושרשו
 38 העליון, ולא רק כפי שבא בפועל **הוּא עֵנִין גִּילוי** ותוצאה מזו גם
 39 פעולתו למטה היא פעולה של גילוי (למרות שכאמור התגלות אור מצומצם
 40 מאור אין-סוף הבלי-גבול אכן נחשבת 'העלם'). **וְכַמְבֹּאֵר בְּהַמְשָׁף**
 41 מאמרי בעל **הַהוֹלָא**⁴³, המאמרים שהרבי הרי"צ מסר לפרסום לקראת
 42 י"ד שבט תש"י היום שבו נסתלק (שם מופיע ביאור נרחב בעניין "אור אין
 43 סוף למעלה מעלה עד אין קץ ולמטה מטה עד אין תכלית") **שְׁבְעֻצְמוֹתוֹ**

(41) המשך תרס"ו ע' קפ. ובכ"מ. 42) דכל הכלול בהעצם הוא כמו העצם. וכיון שהעצם אינו בגדר גילוי, גם האור הכלול בו הוא למעלה מגילוי (סה"מ תרע"ח ע' ק. קונטרסים ח"ב רח, א). 43) פט"ז (סה"מ שם ע' 151).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שיומשך ויאיר גילוי כזה שהעולמות והנבראים יכולים לקבל [וּבְזָה גּוּפָא
2 בענין זה עצמו שהצמצום נועד בשביל הגילוי שיתאפשר בעקבות הצמצום
3 שְׁנֵי עֲנָנִים. ענין אחד זֶה שְׁעַל-יְדֵי הַצְּמִצּוּם דְּרָקָא שעל ידו
4 מתאפשרת התגלות והארת אור מהאיין-סוף בעולמות יְהִיָּה לְעֵתִיד-לְבָא
5 בימות המשיח הַגִּילוי דְּאֹר-אֵין-
6 סוף עצמו כפי שהוא לפני הצמצום
7 גַם בְּעוֹלָמוֹת כי הארת האור
8 המצומצם שמקורו באור-אין-סוף
9 שלפני הצמצום היא הכנה והכשרה של
10 העולמות לכך שלעתיד לבוא תהיה
11 בהם התגלות מהאיין-סוף עצמו,
12 [העניין השני בכך שהצמצום נועד
13 בשביל הגילוי הוא זֶה שְׁעַל-יְדֵי
14 הַצְּמִצּוּם יְהִיָּה בסופו של דבר
15 הַגִּילוי דְּפִנְיִמִיּוֹת וְעֲצָמוֹת
16 אֹר-אֵין-סוף שְׁלֹמְעֵלָה גַם
17 מְהָאֹר שְׁהָאֵיר לִפְנֵי הַצְּמִצּוּם
18 כי לאחר שיש בעולמות הארה אלוקית,
19 אף כי מצומצמת, בסופו של דבר
20 העולמות יזדככו עד כדי כך שיאיר
21 בהם לא רק האור שלפני הצמצום אלא
22 גם אור העצמות]⁴⁴, [העניין השני
23 שנפעל על ידי הצמצום הוא זֶה
24 שְׁבַצְמִצּוּם עֲצָמוֹ לא באור
25 שמתגלה על ידי הצמצום אלא בעניין
26 הצמצום, ההעלם וההגבלה עצמו
27 מתגלה השְׁלָמוֹת דְּאֹר-אֵין-
28 סוף שְׁאֵינוֹ מוּגַבְלֵ חֲסֵי-וְשָׁלוֹם
29 עֲנָנִין הַגִּילוי שהרי אם אור אין-
30 סוף יכול רק להתגלות ואינו יכול
31 להגביל את עצמו, נמצא שאינו אין
32 סוף; אמיתי וכיוון שמדובר בכלי גבול
33 אמיתי לא יתכן שאינו שלם בתכלית
34 בכל הכוחות אלא יֵשׁ לוֹ גַם כַּחַ
35 הַהֲעֵלֵם וּנְמִצָּא שהצמצום מבטא את
36 השלימות של האיין-סוף.
37 וַיֵּשׁ לֹמְרֵ, זֶה שְׁבַצְמִצּוּם
38 יִשְׁנֵם שְׁנֵי עֲנָנִים האחד שהצמצום נועד בשביל הגילוי והשני שהצמצום
39 מבטא ומגלה את השלימות של האיין-סוף - הוא, כִּי בְּכַח הַהֲעֵלֵם
40 דְּאֹר-אֵין-סוף, הכוח של האיין-סוף להעלים את עצמו ("למעלה מעלה
41 עד אין קץ") שהוא שְׁרָשׁ וּמְקוֹר פעולת הַצְּמִצּוּם, שְׁתֵּי מְדַרְגּוֹת.
42 דרגה אחת היא כַּחַ הַהֲעֵלֵם כְּמוֹ שְׁשִׁיף לְעֲנָנִין הַגִּילוי [שְׁגַם
43 דְּרָגָא זֶה כְּכַח הַהֲעֵלֵם דְּאֹר-אֵין-סוף הדרגה שבה אור אין-סוף
44 אכן לא מתגלה (לעולמות ונבראים) אבל שייך לגילוי, היא לְמַעְלָה מִכַּחַ

הַגִּילוי, נעלית יותר מהכוח שממנו נובע ונמשך הגילוי בפועל ודרגה זו
אכן לא מתגלית אֲבָל מִפְּלִמְקוֹם היא שְׁיַכְתֵּ לְגִילוּי],
דְּהַצְּמִצּוּם שְׁנִמְשָׁף מְדַרְגָּא זֶה כוח ההעלם כפי ששייך לגילוי הוא
בְּשִׁבִיל הַגִּילוי. [הדרגה השנייה בכוח ההעלם, הנעלית יותר היא עֲצָם
כַּח הַהֲעֵלֵם (שְׁלֹמְעֵלָה
מְגִילוי לגמרי ולא רק שאינו מתגלה
בפועל אלא גם אינו שייך לגילוי),
דְּהַצְּמִצּוּם שְׁנִמְשָׁף מְדַרְגָּא
נעלית זו הוא (לא העניין הראשון
בצמצום, זה שהצמצום הוא בְּשִׁבִיל
הַגִּילוי, אֲלָא) העניין השני
בצמצום זֶה שְׁבַצְמִצּוּם עֲצָמוֹ
מְתַגְלָה כַּח הַהֲעֵלֵם ועל ידי זה
באה לידי ביטוי שלימות האיין-סוף,
כמבואר לעיל.
וְעַל-פִּי-זֶה לפי המבואר לעיל
אודות המשמעות הפנימית של
המושגים "לילה ההוא" ו"לילה הזה"
וההכרל בניניהם יֵשׁ לְהוֹסִיף בְּאוֹר
בְּזָה שְׁשֵׁנֵי הָעֲנָנִים דְּלִילָה'
("לִילָה הַהוּא" ו"לִילָה
הַזֶּה") כְּמוֹ שְׁהֵם לְמִטָּה כפי
שהם מתייחסים להתגלות האלוקית
בעולמות ונבראים ש"לילה הזה" הוא
העלם והסתר שניכר ונרגש ו"לילה
ההוא" הוא העלם והסתר גדול וחמור
יותר עד כדי כך שלא מכירים
ומרגישים שהוא העלם והסתר, הֵם
בְּאוֹפֵן הַפּוֹף מְכֻמוֹ שְׁשֵׁנֵי
מושגים אלה בלילה' הֵם בְּשִׁרְשָׁם
ומקורם למעלה באלוקות, דְּלִמְעֵלָה
"לִילָה הַהוּא" בחינת העלם
שלמעלה מגילוי הוא לְמַעְלָה
נעלה יותר מ"לִילָה הַזֶּה" בחינת
העלם שכן שייך לגילוי ומתגלה,
וּכְמוֹ שְׁהֵם נִמְשָׁכִים לְמִטָּה,
הַהֲסֵתֵר (לְגִירְעוּתָא כחיסרון,
במובן השלילי) דְּ"לִילָה הַהוּא" הוא הַסֵּתֵר גְּדוֹל יוֹתֵר וחמור
יותר מְהַהֲסֵתֵר דְּ"לִילָה הַזֶּה", כמבואר לעיל, ולכאורה יש להתפלא
על כך שלמעלה 'הלילה ההוא' נעלה מ'הלילה הזה', ולמטה הרי זה להיפך
והלילה הזה' נעלה מ'הלילה ההוא' אלא הביאור בזה הוא כִּי שְׁנֵי
הָעֲנָנִים דְּלִילָה' שְׁלֹמְעֵלָה, יֵשׁ לֹמְרֵ, שְׁהֵם שְׁתֵּי דְּרָגוֹת
הַנִּי"ל כְּכַח הַהֲעֵלֵם דְּאֹר-אֵין-סוף, "לִילָה הַזֶּה" הוא כַּחַ
הַהֲעֵלֵם ("לִילָה") שְׁשִׁיף לְגִילוי ("הַזֶּה"), שאמנם בסדר

בלילה ההוא נדדה שנת המלך

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 המדריגות בחינת 'לילה ההוא' שלמעלה מגילוי נעלית מבחינת 'הלילה הזה'
2 אבל מצד מהותה בחינת 'הלילה הזה' שייכת לגילוי וכיין שהצמצום
3 שנמשך מדרגא זו הוא בשביל הגילוי, לכן ה"לילה"
4 (ההעלם וההסתר שלמטה) הוא באופן ד"זה", שנגרש
5 בגילוי שהוא לילה. כי זה
6 שהעלם מביא בסופו של דבר
7 לגילוי למרות שלכאורה העלם הוא
8 היפך הגילוי, הוא דוקא כשנגרש
9 ההעלם ונעל-דרך הצמאון
10 לאלקות שבזמן הגלות
11 (לילה) שהוא יותר מבזמן
12 הבית⁴⁵ כאשר היה גילוי אלקות,
13 שהוא הצמאון עצמו והגילוי שבא
14 בעקבותיו וכתוצאה ממנו הגילוי
15 הפך על-ידי ההעלם, שזהו
16 דוקא על-ידי שנגרש ההעלם
17 וההסתר דהגלות] ולכן 'לילה
18 הזה' למעלה, כוח ההעלם ששיך
19 לגילוי, מביא את בחינת 'לילה הזה'
20 למטה, העלם מוגש. ו"לילה
21 ההוא" הוא עצם כח ההעלם
22 שלמעלה משיכות לגילוי,
23 דהצמצום שנמשך מדרגא זו
24 הוא (לא בשביל הגילוי,
25 אלא) שבו מתגלה כח
26 ההעלם, ולכן ה"לילה"
27 שלמטה הנמשך מענין זה
28 דהצמצום, הצמצום שלא נועד
29 בשביל הגילוי והוא התגלות כוח
30 ההעלם, למרות שבסדר המדריגות הוא
31 עניין נעלה יותר מעניין הצמצום
32 שבשביל הגילוי, אך כיוון שבמהותו
33 הוא למעלה מגילוי, הלילה הנמשך
34 ממנו הוא באופן ד"הוא",
35 שאין נגרש שהוא העלם
36 וההסתר ולמעשה הרי זה העלם גדול
37 יותר מההעלם של 'לילה הזה'.
38 והחילוק שבין שני ענינים
39 אלה בצמצום (האחד שהצמצום הוא
40 בשביל הגילוי והשני שהצמצום מגלה
41 את כוח האין-סוף שהם השורש
42 ללילה הזה' ו'לילה ההוא') כפי שהוא בא לידי ביטוי בעבודת האדם -
43 הוא, שהעבודה שהיהודי עובד את ה' בלילה בזמן של העלם והסתר

על אלוקות (חשך הגלות, ונעל-דרך-זה החשך דכללות עולם
הזה שבתור עולם גשמי הוא מעלים ומסתיר על האלוקות הרוחנית) מצד
הצמצום שבשביל הגילוי היא התשוקה והצמאון לצאת
מחשך הלילה כי הצמצום שנועד בשביל הגילוי מעורר את היהודי
העובד ה' להשתוקק לצאת מהחושך
והצמצום ולבוא לגילוי. והעבודה
בלילה עבודת ה' במעמד ומצב של
העלם והסתר מצד זה שבצמצום
מתגלה כח ההעלם, היא
ההתבוננות וכו' בשרש ומקור
דחשך הלילה עצמו כפי שהוא
למעלה באלוקות, ששרשו הוא
בהעלם העצמי שלמעלה מגילוי
לגמרי, והיא עבודה נעלית יותר
מהשאיפה לגילוי כי בה האדם מתחבר
ומתקשר, על-ידי התבוננות, עם בחינה
עצמית אצל הקדוש-ברוך-הוא בעצמו.
(ז) וזהו התוכן הפנימי של הפסוק בו
פותח המאמר "בלילה ההוא
נדדה שנת המלך - זה מלכו
של עולם", ד"לילה ההוא"
הבחינה האלוקית הנעלית הנקראת
"לילה ההוא" (שכפי שהדברים הם
למטה הרי זה לשון של הסתר כפול,
לילה וחושך לגריעותא, אבל בשורש
הדברים למעלה מדובר על בחינת
העלם שלמעלה מגילוי עד שאינו שייך
לגילוי, כמבואר לעיל באריכות) הוא
שגרים להיות נדדה שנת
המלך" שלא תהיה 'שינה' למעלה
כביכול, כי השרש ד"לילה
ההוא" שלמטה כפי שהוא
מעלים ומסתיר מאור, כפי שהיה מצבם
של בני ישראל בימי אחשוורוש, הוא
מבחינת "לילה ההוא"
דלמעלה, שמורה על העלם והסתר
במובן הנעלה ביותר שלמעלה
מההעלם ד"יום ההוא",
ואפילו מההעלם ד"לילה
הזה" כמבואר לעיל באריכות.
ונעל-ידי שישראל עמדו אז
למרות המעמד ומצב הנחות 'לילה ההוא' במובן השלילי במסירות נפש
במשך כל השנה, שה'מסירות נפש' שלהם היתה מצד

1 ("לילה") ששיך לגילוי ("הזה"), וכיין
2 שהצמצום שנמשך מדרגא זו הוא בשביל
3 הגילוי, לכן ה"לילה" (ההעלם וההסתר
4 שלמטה) הוא באופן ד"זה", שנגרש בגילוי
5 שהוא לילה. כי זה שההעלם מביא לגילוי הוא
6 דוקא כשנגרש ההעלם ונעל-דרך הצמאון
7 לאלקות שבזמן הגלות (לילה) שהוא יותר
8 מבזמן הבית⁴⁵, שזהו דוקא על-ידי
9 ההעלם, שזהו דוקא על-ידי שנגרש ההעלם
10 וההסתר דהגלות]. ו"לילה ההוא" הוא עצם כח
11 ההעלם שלמעלה משיכות לגילוי, דהצמצום
12 שנמשך מדרגא זו הוא (לא בשביל הגילוי,
13 אלא) שבו מתגלה כח ההעלם, ולכן ה"לילה"
14 שלמטה הנמשך מענין זה דהצמצום, הוא
15 באופן ד"הוא", שאין נגרש שהוא העלם
16 וההסתר. והחילוק שבין שני ענינים אלה בעבודת
17 האדם - הוא, שהעבודה בלילה (חשך הגלות,
18 ונעל-דרך-זה החשך דכללות עולם הזה) מצד
19 הצמצום שבשביל הגילוי היא התשוקה
20 והצמאון לצאת מחשך הלילה. והעבודה בלילה
21 מצד זה שבצמצום מתגלה כח ההעלם, היא
22 ההתבוננות וכו' בשרש דחשך הלילה עצמו,
23 ששרשו הוא בהעלם העצמי.

24 (ז) וזהו "בלילה ההוא נדדה שנת המלך - זה
מלכו של עולם", ד"לילה ההוא" הוא
25 שגרים להיות נדדה שנת המלך", כי השרש
26 ד"לילה ההוא" שלמטה הוא מבחינת "לילה
27 ההוא" דלמעלה, שלמעלה מההעלם ד"יום
28 ההוא", ואפילו מההעלם ד"לילה הזה". ונעל-
29 ידי שישראל עמדו אז במסירות נפש במשך כל
30

(45) מאמרי אדהאמ"צ ויקרא ח"א ע' קה (וש"נ). סה"מ עטר"ת ע' שיב. קונטרסים ח"א לו, א ואילך. שם נג, א ואילך.
סה"מ ה'ש"ת ע' 11. ועוד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 הַהֶסְתֵּר⁴⁶ וְהַסְתֵּר עֲצָמוֹ עוֹרֵר אוֹתָם לְמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ [וְעַל-דֶּרֶךְ]
- 2 הַמְּבַאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר⁴⁷ שֶׁבְּזִמְנֵן הַגְּלוּת דּוֹקָא כְּאִשְׁרֵי אֵין גִּילּוּי
- 3 אֲלוֹקוֹת וּגְמַ הַבְּנָה וְהַהֲשָׁגָה בְּאֲלוֹקוֹת אֵינָנָה בְּדִרְגוֹת גְּבוּהוֹת כֹּל כִּי גִילּוּי
- 4 כֹּחַ הַמִּסִּירוֹת נֶפֶשׁ הוּא יוֹתֵר מִבְּזִמְנֵן הַבִּיט כְּאִשְׁרֵי כּוֹלֵם רְאוּ
- 5 אֲלוֹקוֹת בְּגוּי, כִּי דּוֹקָא בְּזִמְנֵן שְׂבוּ
- 6 כּוֹחוֹת הַשְּׂכַל וְהַרְגַּשׁ הֵם הַלְשִׁים
- 7 יַחֲסִית, מִתְעוֹרֵר כּוֹחַ הַמִּסִּירוֹת נֶפֶשׁ
- 8 בִּיתֵר תּוֹקֵף, וְעַל יַד הַמִּסִּירוֹת נֶפֶשׁ
- 9 נִמְשָׁף (בְּגִילּוּי) בְּחִינַת "לִילָה"
- 10 הַהוּא" דְּלִמְעַלָּה הַהֶעֱלֵם הָעֲצָמִי
- 11 שֶׁל אֵין-סוּף בְּ"לִילָה הַהוּא"
- 12 דְּלִמְטָה בְּתוֹךְ הַהֶעֱלֵם וְהַסְתֵּר.
- 13 וְזֶהוּ הַקְּשֵׁר דְּשִׁנֵּי הַפִּירוּשִׁים
- 14 בְּ"בִלְיָה הַהוּא נִדְּדָה שְׁנַת
- 15 הַמְּלָךְ", פִּירוּשׁ אַחַד שֶׁ"לִילָה
- 16 הַהוּא" הָעֵלֶם וְהַסְתֵּר כְּפוּל וְגִדּוּל
- 17 גּוֹרֵם עֲנִיָּן הַשִּׁינָה לְמַעֲלָה,
- 18 כְּבִיכּוֹל (וּמָה שֶׁכְּתוּב בְּ"לִילָה
- 19 הַהוּא נִדְּדָה שְׁנַת הַמְּלָךְ" הוּא
- 20 לְהַדְגִּישׁ הַגֵּס, דְּהַגֵּם שְׁהִיָּה
- 21 בְּ"לִילָה הַהוּא" וְאֵם כֵּן הֵייתָה
- 22 צְרִיכָה לְהִיט 'שִׁינָה' לְמַעֲלָה, מְכַל-
- 23 מָקוֹם נִדְּדָה שְׁנַת הַמְּלָךְ)
- 24 וְהַפִּירוּשׁ הַשְּׂנִי וְשֶׁ"לִילָה הַהוּא"
- 25 גֵּרָם לְהִיט "נִדְּדָה שְׁנַת
- 26 הַמְּלָךְ" שֶׁלְכַאוּרָה שְׁנֵי הַפִּירוּשִׁים
- 27 הֵם הַפְּכִיִּים, אֲבָל עַל פִּי תוֹכֵן הַמַּאמֵר
- 28 הֵם קְשׁוּרִים זֶה בּוֹה כִּי זֶה
- 29 שֶׁ"לִילָה הַהוּא" גּוֹרֵם עֲנִיָּן
- 30 הַשִּׁינָה הוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא
- 31 הַלִּילָה" וְהַהֶעֱלֵם שֶׁלְמַטָּה מִצַּד
- 32 עֲצָמוֹ שֶׁהוּא אֲכָן הָעֵלֶם וְהַסְתֵּר,
- 33 אֲבָל עַל-יַדֵּי שְׁנִמְשָׁף בּוֹ
- 34 שְׂרָשׁוֹ, בְּחִינַת "לִילָה הַהוּא"
- 35 דְּלִמְעַלָּה, הִרִי אֲדַרְבָּה, הוּא
- 36 לִילָה הוּא הַעֲלִיָּן גּוֹרֵם לְהִיט
- 37 "נִדְּדָה שְׁנַת הַמְּלָךְ", הִיפֵּךְ עֲנִיָּן
- 38 הַשִּׁינָה.
- 39 (ח) וְיֵשׁ לְהוֹסִיף, דְּ"נִדְּדָה
- שְׁנַת הַמְּלָךְ" הוּא יוֹתֵר גַּם מִ"לִילָה הַהוּא"
- שֶׁלְמַעַלָּה וְיֵתֵר גַּם מִ"לִילָה הַהוּא"
- לְהַמְשִׁכָּת "נִדְּדָה שְׁנַת הַמְּלָךְ" [וְהַעֲנִיָּן הוּא,
- דְּ"יּוֹם וְ"לִילָה", כֹּחַ הַהֶעֱלֵם וְכֹחַ הַגִּילּוּי שְׂבִאוּר-
- אֵין-סוּף, הֵם שְׁנֵי עֲנִיָּנִים. וְלִכְּנֵן, גַּם לְאַחֲרֵי
- הַמְשִׁכָּת בְּחִינַת "לִילָה הַהוּא" דְּלִמְעַלָּה בְּ"לִילָה
- הַהוּא" דְּלִמְטָה, הוּא נִשְׂאָר לִילָה וְעוֹד יוֹתֵר,
- "לִילָה הַהוּא", כִּי זֶה שְׁנִמְשָׁף בּוֹ הוּא כֹּחַ
- הַהֶעֱלֵם וְלֹא כֹחַ הַגִּילּוּי. וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוּא בְּנוֹגֵעַ
- לְזֶה שְׂעַמְדוֹ בְּמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ בְּמִשְׁפָּחָה כֹּל הַשְּׁנָה,
- דְּכִינֵן שְׂהַמִּסִּירוֹת נֶפֶשׁ שְׂלָהֶם בְּאֵה מִצַּד
- הַהֶסְתֵּר (כְּנִזְכֹּר לְעֵיל סְעִיף ז), שְׂעַל-יַדֵּי הַהֶסְתֵּר
- מִתְעוֹרֵר הַהֶעֱלֵם דְּנִשְׂמָה שְׂלְמַעַלָּה מְגִילּוּי⁴⁸, אֵין זֶה שְׂיָף (כְּל-כֶּף) לְכַחוֹת

(46) ראה סה"מ תרפ"ז ע' קיב. (47) ראה בארוכה ד"ה אין הקב"ה בא בטרוניא תרמ"ח (סה"מ תרמ"ח ע' קפו ואילך), תרפ"ה ס"ב ואילך (סה"מ תרפ"ה ע' רנח ואילך). ד"ה משכני תרפ"ד (וד"ה אני ישנה ה'תש"ט) סי"ב ואילך (סה"מ תרפ"ד ע' רצב ואילך. ה'תש"ט ע' 119 ואילך). ד"ה אין הקב"ה בא בטרוניא בסה"מ אידיש בתחלתו. ועוד. (48) ראה בהנסמן בהערה הקודמת.

בלילה ההוא נדרה שנת המלך

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 כוחות השכל והרגש שהאדם מודע להם ופעולתם היא בגלוי ובנוגע
 2 לפחות הגלויים היו (גם לאחרי המסירות נפש) במצב
 3 ד"לילה ההוא" 49 ונשאר בתוך גלות והסתור כפול.
 4 ועל-דרך המבאר במאמר⁵⁰ דיבור-המתחיל 'בלילה ההוא' של הרבי
 5 הרי"צ דזה שפיעת השינה אין
 6 ניכר מעלת הפחות זה על זה
 7 בשונה ממצב הכוחות בשעה שהאדם
 8 ער הששכל נעלה מהרגש והכוחות
 9 הפנימיים נעלים מהכוחות החיצוניים
 10 וכן הלאה, הוא בדרוגמת המצב של
 11 הפחות של נפש האדם כמו שהם
 12 כלולים בעצם הנפש, ששם
 13 כל הפחות הם בהשואה אחת,
 14 והיתרון של הכוחות הנעלים על
 15 הכוחות הנחותים לא מורגש כיוון
 16 שבמצב הנפש הכוחות לא מוגדרים
 17 עדיין. ומזה שיש דימיון והשוואה
 18 בין כוחות הנפש בעת השינה לכוחות
 19 הנפש כפי שהם בעצם הנפש מוכן,
 20 שיש מעלה בשינה לעומת מצב
 21 שבו אדם ער, שאז בעת השינה
 22 דוקא מתעלים הפחות
 23 למקורם ושורשם בנפש (בשונה
 24 מהמצב של הכוחות כאשר האדם ער
 25 שאז הכוחות הם בכיוון של יציאה
 26 מהנפש כלפי חוץ, אלא שפעלה
 27 זו שיש בכוחות הנפש בעת השינה
 28 אינה שיכת לפחות הגלויים
 29 (גילויים), ואדרבה, בפחות
 30 הגלויים נעשה גרעון וחסרון
 31 'לילה ההוא' לגריעותא, כמו שראים
 32 במוחש שבעת השינה כוחות הנפש
 33 הגלויים אינם פועלים.
 34 וזה ש'בלילה ההוא נדרה
 35 שנת המלך', ד'נדרה שנת

המלך', מלכו של עולם, הוא ענין הגילויים של אורות אלקיים
 הנמשכים מזה שאור-אין-סוף הוא למטה מטה עד אין
 תכלית (קו הגילוי), הוא החבור דהעלם (שנשאר מצב של
 'בלילה ההוא', העלם) וגילוי (ויחד עם זה 'נדרה' ונפסקה ה'שינה').
 וכמבאר בדרוש הנ"ל
 לאדמו"ר האמצעי, דזה
 ש'בלילה ההוא נדרה שנת
 המלך' הוא כדברי חמנינו ז"ל
 במדרש פמשל הצבי שאפילו
 בשעה שהוא ישן אין הוא עוצם את
 עיניו לגמרי אלא שעיניו אחת
 פתוחה ועינו אחת קמוצה⁵¹,
 גילוי והעלם ביחד. ומבאר
 שם אדמו"ר האמצעי, דזה שהיה
 אז בשעה ש'נדרה שנת המלך'
 החבור דשני ההפכים
 דהעלם וגילוי הוא לפי שאז
 היה גילוי העצמות עצמותו
 ומתוהו של הקדוש-ברוך-הוא בעצמו,
 שלגבי העצמות שנעלה מכל
 הגדרה של 'העלם' או 'גילוי',
 העלם והגילוי אינם
 הפכים. וכמבאר במקום
 אחר⁵² בחסידות דזה
 שהעצמות ביכלתו להאיר
 וביכלתו שלא להאיר, שניהם
 הם ענין אחד ענין היכולת
 והשלימות של הכול, ולא שני כוחות
 שונים.
 ויש לומר דמה שקתוב
 במאמר דזה ש'נדרה שנת
 המלך' נעשה על-ידי
 המסירות נפש דישאל
 במשך כל השנה, הפונה היא
 גם להמשכת העצמות

הגלויים, ובנוגע לפחות הגלויים היו (גם לאחרי
 המסירות נפש) במצב ד'לילה ההוא" 49. ועל-
 דרך המבאר במאמר⁵⁰ דזה שפיעת השינה אין
 ניכר מעלת הפחות זה על זה הוא בדרוגמת
 הפחות כמו שהם כלולים בעצם הנפש, ששם
 כל הפחות הם בהשואה. ומזה מוכן, שיש
 מעלה בשינה, שאז דוקא מתעלים הפחות
 למקורם, אלא שפעלה זו אינה שיכת לפחות
 הגלויים (גילויים), ואדרבה, בפחות הגלויים
 נעשה גרעון וחסרון. וזה ש'בלילה ההוא נדרה
 שנת המלך', ד'נדרה שנת המלך' הוא ענין
 הגילויים הנמשכים מזה שאור-אין-סוף הוא
 למטה מטה עד אין תכלית (קו הגילוי), הוא
 החבור דהעלם וגילוי. וכמבאר בדרוש הנ"ל
 לאדמו"ר האמצעי, דזה ש'בלילה ההוא נדרה
 שנת המלך' הוא כממשל הצבי שעיניו אחת
 פתוחה ועינו אחת קמוצה⁵¹, גילוי והעלם
 ביחד. ומבאר שם, דזה שהיה אז החבור דשני
 ההפכים דהעלם וגילוי הוא לפי שאז היה גילוי
 העצמות, שלגבי העצמות, העלם והגילוי
 אינם הפכים. וכמבאר במקום אחר⁵² דזה
 שהעצמות ביכלתו להאיר וביכלתו שלא להאיר,
 שניהם הם ענין אחד. ויש לומר דמה שקתוב
 במאמר דזה ש'נדרה שנת המלך' נעשה על-ידי
 המסירות נפש דישאל במשך כל השנה,
 הפונה היא גם להמשכת העצמות שהיתה אז,

(49) שהרי גם קל שבקלים מוסר נפשו על קדה"ש (תניא פי"ח. ובכ"מ). וראה לקו"ש ח"ג ע' 818 בהערות, שגם בשעת המס"נ אפשר שלא יזהר באיזו מצוה, ועדיין קל שבקלים הוא. ואין סתירה לזה ממ"ש בקונטרס העבודה (ע' 32) שכשבא לידי מס"נ בפו"מ ומאיזה סיבה מהשי"ת ניצל מזה כו' נעשה אדם אחר ממש - כי המדובר שם הוא בכללות, משא"כ בנוגע לזהירות במצוה פרטית. ועאכו"כ שאין זה פועל בו ההרגש שהגלות הוא לילה וחושך, ונשאר בהמצב ד'לילה ההוא'. וראה תו"א שבהערה 51. ועצ"ע. (50) דשנת ה'ש"ת סעיף ג (סה"מ שם ע' 6 ואילך). (51) שהש"ר ספ"ח. וראה זח"ב יד, א. ובתו"א מג"א קטז, ד - הובא זה לענין הנס שהי' בפורים. ולהעיר מזה שמביא בתו"א שם המשך מאמר המדרש שם "בשעה שאין ישראל עושין רצונו של הקב"ה, הוא מביט עליהם בעינו אחת עכ"פ" - שגם ענין זה דאין עושין רצונו, מובא שם לענין הנס דפורים, אף שעמדו במס"נ. (52) המשך תרס"ו ע' קפח. סה"מ קונטרסים ח"ב שמו, א. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שְׁהִיְתָה אָז שגם זה נמשך ונפעל על ידי המסירות נפש שבה עמדו בני
2 ישראל לאורך כל תקופת הגזירה, **כִּי מְסִירוֹת נֶפֶשׁ בָּאָה מֵעֶצֶם**
3 **הַנְּשָׁמָה, וְלִכֵּן, עַל-יְדֵי ה'מְסִירוֹת נֶפֶשׁ' הַמְּשִׁיכוֹ הַעֲצָמוֹת**
4 **כִּי לַעֲצֵם הַנְּשָׁמָה יֵשׁ כּוּחַ לְהַמְשִׁיךְ אֶת עֲצָמוֹתָיו יַחְבֵּר.**
5 **(ט) וַיֵּשׁ לְקִשְׁרֵךְ זֶה עִם הַמְּבַאֵר**
6 **בַּמָּאמָר⁵³** הַזֶּה הַרְבֵּי הַרְיִי"צ
7 **דְּעַל-יְדֵי ש"נְדָדָה שְׁנַת**
8 **הַמְּלִיךְ" נַעֲשֶׂה חֲבוּר הַמְּקִיף**
9 **עִם הַפְּנִימִי,** כמבואר בחסידות
10 האור האלוקי נמשך ומתגלה בדרך
11 'מקיף' אור בלתי מוגבל ש'סובב'
12 'מקיף' מעל העולמות והנבראים,
13 'רפנימי' שהוא אור מוגבל ומצומצם
14 המתלבש בעולמות ובנבראים
15 בפנימיותם. ובדרך כלל האור 'המקיף'
16 לא יורד ונמשך בעולמות ובנבראים
17 בגלוי, אבל בעניינים ובזמנים מיוחדים
18 'המקיף' מאיר בפנימיות, ועל כך
19 מבואר שבשעה ש"נדרה שנת המלך"
20 נעשה חיבור וייחוד של 'המקיף' עם
21 'רפנימי' שגם האור ש'למעלה'
22 **מֵהַשְּׁתַּלְשְׁלוֹת** 'סדר השתלשלות'
23 הוא הסדר הרגיל של ירידת והמשכת
24 האור האלוקי מלמעלה למטה שהוא
25 בסדר והדרגה ובסדר זה נמשך בדרך
26 כלל אור פנימי, אבל באותה שעה
27 האור שלמעלה מ'סדר השתלשלות'
28 **(מְקִיף) נִמְשָׁךְ** והאיר
29 **בַּפְּנִימִיּוֹת, כִּי הַשֶּׁרֶשׁ** והמקור העליון דְּמְקִיף ופְּנִימִי הוא גִּילּוּי
30 **וְהַעֲלָם** שני הכוחות האלוקיים האמורים לעיל [דְּמְקִיף הארת הבלי גבול,
31 למעלה מעולמות הוא מַצַּד כּוּחַ הַגִּילּוּי שְׂבֵאֵין-סוּף, וְהַפְּנִימִי הארת
32 האור המוגבל שְׁנִמְשָׁךְ עַל-יְדֵי צְמִצּוּם ומיעוט האור האלוקי הוא
33 מַצַּד כּוּחַ הַהַעֲלָם שְׂבֵאֵין-סוּף], וְעַל-יְדֵי הַמְּשַׁכֵּת הַעֲצָמוֹת
34 **שְׁהִיְתָה אָז** כאשר "נדרה שנת המלך" והתחיל תוקף הנס, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה
35 **נִתְחַבֵּר הַהַעֲלָם וְהַגִּילּוּי, נַעֲשֶׂה גַם הַחֲבוּר דְּמְקִיף ופְּנִימִי,**

36 שורש ומקור ההעלם (פנימי) והגילוי (מקיף).
37 **וְעַל-יְדֵי-זֶה** ש"נדרה שנת המלך" והייתה המשכת עצמותו נְמִשָּׁךְ
38 **יְשׁוּעָה כְּלָלִית לְכָלֵל יִשְׂרָאֵל⁵⁴,** דְּבִבְחִינַת הַמְּקִיף כפי שהיא
39 מצד עצמה, למעלה מסדר השתלשלות, **יֵשׁ שְׂיִכּוֹת יוֹתֵר לְקָלִיפּוֹת**
40 הכוחות של היפך הקדושה המעלימים
41 ומסתירים על האלוקות כשם שהקליפה
42 מסתירה על הפרי לְקַבֵּל מְשָׁם שפע
43 וחיות (כשונה מה'פנימי', סדר
44 השתלשלות, שממנו אין השפעה
45 לקליפות), דְּזָהוּ שְׁעֲשֶׂה הֶמֶן אֶת
46 הַעֵץ שרצה לתלות עליו את מרדכי
47 גְבוּיָה חֲמִשִּׁים אַמָּה⁵⁵
48 שְׁהַגְבִּייה עֲצָמוֹ לְקַבֵּל מְשָׁעַר
49 הַנּוֹרָא שְׁלִמְעֵלָה
50 מֵהַשְּׁתַּלְשְׁלוֹת (מְקִיף), ספירת
51 הבינה העליונה מחולקת לחמישים
52 דרגות המכונות 'שערים'.
53 אמרו חכמינו ז"ל בגמרא שישים
54 חמישים שערי בינה וכולם ניתנו למשה
55 רבינו חסר אחת, שנאמר 'ותחסרוה
56 מעט מאלוקים' ואמרו שרק בפטירתו
57 זכה לשער הנו"ן כנרמז בכך שנקבר
58 בהר נבו, "נו"ן בו" (וגם לגבי ספירת
59 העומר שהיא מ"ט ימים נאמר שהאדם
60 מסוגל להגיע בעבורתו עד השער
61 המ"ט, ואת שער הנו"ן משפיעים
62 מלמעלה בחג השבועות) ומבואר
63 בקבלה וחסידות שלמעלה באלוקות
64 יש בספירת הבינה העליונה חמישים 'שערים' שבאמצעותם ההשפעה ממנה
65 יורדת ונמשכת, ובדרך כלל אין השפעה משער הנו"ן שהוא הכי נעלה
66 מחמישים השערים, אלא שזהו על פי 'סדר השתלשלות' והמן רצה לקבל
67 השפעה מלמעלה מסדר השתלשלות, וכאמור שהקליפה יכולה לקבל חיות
68 מה'מקיף' יותר מאשר מהפנימי, וְעַל-יְדֵי שְׁנִמְשָׁךְ הַמְּקִיף
69 **בַּפְּנִימִיּוֹת,** התבטלה מחשבת המן ואז נַעֲשֶׂה "לִיְהוּדִים הִיְתָה
70 אֹרְחָה וְשִׁמְחָה וְשִׁשּׁוֹן וְיִקָּר"⁵⁶, כֵּן תִּהְיֶה לְנו⁵⁷.

53) סעיף ה' (סה"מ הי"ת ע' 10). 54) לשון כ"ק מו"ח אדמו"ר בסיום וחותם המאמר. 55) אסתר ה, יד. 56) שם ח, טז. 57) נוסח ההבדלה. ושייך במיוחד לשנה זו (תש"ג) שהקביעות דפורים היא במוצש"ק.